

Počet zmínek: 1
Tištěná média: 1

Seskupeno dle: Typu média

Seřazeno dle: Datum vydání - od nejnovějších

Tištěná média 1

Moderna až příliš mimo

[zobrazit sken](#)

Tištěná média, Datum publikace: 05.03.2026 0:00, Datum importu: 05.03.2026 0:27, Zdroj: Naše Pravda, Autor: Milan Blahynka, Rubrika: Příloha - Literatura/Umění/Kultura, Strana: 1, Periodicita: Týdně, Vydavatel: Futura a.s., Země: CZ, AVE: 49 060 Kč, GRP: 0,35, OTS: 31 265, Tištěný náklad: 43 000, Čtenost: 31 265, Plocha: 50368 mm²

Česká umělecká moderna devadesátých let devatenáctého století, která se postupně transformovala až do dvacátých let století dvacátého, kdy se stala uměleckou avantgardou Wolker-Teige-Nezvalova pokolení, z něhož básník Jaroslav Seifert jako dosud jediný český autor dosáhl na Nobelovu cenu za literaturu, nebyla jedinou naší uměleckou modernou. Vedle ní se na kulturním životě národa trvale významně podílela – polemicky i souhlasně – moderna katolická. Až doposud drtivá většina z nás, kdo jsme se snažili porozumět české kultuře od přelomu 19. a 20. století, nevěděla o moderně až příliš mimo, skryté, byť soudobé a mimořádně tvořivé. Tou byla

PRAŽSKÁ ANTROPOSOFICKÁ MODERNA, jak zní název luxusní knihy o ní z nakladatelství Arbor vitae (Praha 2025, 556 s.), která se prodává za 1999 až i více než 2500 Kč, a byla by ještě dražší, nebýt pěti významných sponzorů.

Není divu. Publikace je celá dvojazyčná, česká a německá (německý text redigovala Sabine Voda Eschgfäller), přebohatě ilustrovaná, tištěná různobarevnou sazbu na různobarevném papíře, v pevné vazbě se zlatou ořízkou – zkrátka skvostný kus sázející na movité sběratele. Jejím vnějšímu vybavení naštěstí odpovídá textové a ilustrační bohatství, velkou část představují přímo objevy, vynášející poprvé do tisku rukopisy, kresby a obrazy z archivů, muzeí, galerií, vědeckých knihoven a soukromých sbírek.

Je až neuvěřitelné, co autor knihy David Voda spolu s několika odborníky dokázal najít, zařadit a prezentovat. Doslova objevil, že významným antroposofickým centrem se stala Praha a publikuje významná díla, která čeští a němečtí pražští antroposofové vytvořili. Jen jejich seznam by vydal na mnoho řádků, zde mohu jmenovat (uvádím jen české názvy) aspoň dva: Deník ve verších Cizí pasažér z roku 1938 od Viktora Ullmanna, který zahynul v Osvětimi (o prvním vydání textu jeho opery Pád Antikrista jsem psal v LUKu 34/2014); český překlad pořídila Vlasta Reittererová, ve Vodově knize zabírá 15 stran papíru okrové barvy).

Cizí pasažér už vyšel knižně roku 2014 v malé řadě edice Rub. Zato libreto k opeře Přijď království Tvé, které si napsal Alois Hába sám, vychází ve svazku Pražská antroposofická moderna poprvé, a to v německém překladu Anny Ohlídal. Český text zabírá v knize 11 stránek papíru zelené barvy.

(Pro čtenáře, kteří se s antroposofií ještě nesetkali: Její zakladatel filozof Rudolf Steiner ji označoval jako vědecký výzkum duchovního světa, usilující pronikat do světa nadsmyslového. Na tomto výzkumu se podstatně podílelo také slovesné a výtvarné umění, opírající se o křesťanství. Antroposofická společnost má sídlo v Dornachu ve Švýcarsku. Antroposofie se stala základem waldorfské pedagogiky a uplatňuje se i v medicíně, zemědělství a etickém bankovníctví.)

Operu Přijď království Tvé s podtitulem Nezaměstnaní vytvořil Alois Hába v letech 1937-1942; jevištního provedení se dočkala až roku 2018 v ostravském **Divadle Jiřího Myrona**. Text libreta přepsala z autografu opery Vlasta Reittererová. Opera je patrně vůbec nejvýznamnějším slovesným a hudebním dílem pražské antroposofické moderny či přímo levicové avantgardy a také kulminací její náboženské nejen obraznosti, dík Petru Kukalovi vystopované v díle Nezvalově.

Alois Hába, antroposof a tvůrce mikrotonální hudby, je svou „světově unikátní šestitónovou operou“ (tak o ní píše David Voda) také osobností, jíž se antroposofická moderna nejvíc sblížila jak s devětsilskou avantgardou, tak s čapkovskou modernou. S ní uměním utopie a ještě více s Chaplinovou Moderní dobou tématem robotů, s devětsiláky silným sociálním citěním, myšlením a obrazností. V Hábově opeře si dělník uvědomuje: „Co jsme my? Roboti jsme! Zajatci jsme strojů. Upoutaní na ruku i na nohu.“ Ví také: „Dřina zavrtá tě do tmy, jako horníka.“ Uvědomuje si také, že kapitalistická racionalizace vede k vyhazovům, její „cíl je špatný“: „Zaměstnaný ani nezaměstnaný z ní nemá nic, jen kořistníci.“

Proto: „Boj kořistníkům na život a na smrt.“ Práce bývala kdysi i radost: člověku „při práci nohy tančily a ruce hrály: při

práci mohl si zpívat.“ Opera také pranýřuje praktiky ředitelů, jak s bouřícími se dělníky zatočit: „Závodní policie v pohotovosti.“ „Dosud platí řady naše. Moc je při nás.“ V opeře je i odmítnutí balamucení lidí: „Prý má člověk osud ve svých rukou“ a oponuje: „Osud! V hlavě, nebo v rukou?“ Východisko je podle opery v Kristu. A ten v ní praví: „Ještě nenadešel čas. Zvítězím, až jeden každý člověk u sebe sám zvítězí. Až pochopí, co vpravdě lidské jest – a co nelidské.“ Smíšený sbor už anticipuje takové pokolení, to je závěr: „Kristus v nás a na zemi jeho království!“ Pozoruhodné je, jak se opera opírá o poznání světové kultury: zmíněný smíšený sbor cituje kouzelníka Dumase otce: „Jeden za všechny a všichni za jednoho!“ A zvlášť často se opera opírá o českou slovesnou modernu, o její jasnozřivé předpovědi vývoje automobilismu v románě Jaromíra Johna Výbušný zlotvor. Hábovi dělníci už vědí: „Prý jsou auta pomník naší práce./Lidé se jim obdivují... / ...jako modlám.“ Jiný dělnický dialog koresponduje se slavnou písní V+W+J, kde se zpívá, že se páli lacině žito v peci, „aby zdrazil chleba“. V opeře si dělníci povídají, jak do moře se sypou jídla, „aby zisky neklesly.../...aby práce nestála./Ale přece stojí.“ Na několika místech se naléhavě připomíná Nezval: „Lišky mají doupata... ..hlemýždi svůj domeček, pes boudu... / a syn člověka nemá, kde by hlavu sklonil...“ Jak začíná Nezvalova Abeceda? „A nazváno buď prostou chatrčí / Ó palmy přeneste svůj rovník nad Vltavu / šnek má svůj prostý dům z něž růžky vystrčí / a člověk neví kam by složil hlavu.“ Vodově Pražské antroposofické moderně se daří nejen odkrýt její tvůrčí bohatství, ale i ukázat přesahy mezi ní a českou modernou a avantgardou nejméně dvou pokolení. Vnucuje se přitom otázka, proč tato mimořádně tvořivá moderna trvala tak dlouho mimo pozornost kulturní veřejnosti. Jistě to bylo dáno její volbou práce co nejméně okázalé a vrcholící později než moderna johno-čapkovská i devětsílská avantgarda. Tu a tam i v nich zůstávalo leccos dlouho mimo větší pozornost, předpověď důsledky kultu auta, o němž věděla evropská psychoanalýza v díle nebohé Sabiny Spielreinové, z dlouhého uvěznění pouze v časopise se u nás dostala až knižní publikací Johnova Výbušného zlotvora koncem 50. let 20. století. Zdá se, že „mimo“ širší pozornost může zůstat i po účtyhodné mimořádné knize, příliš drahé pro kapsu většiny čtenářů.

MODERNA AŽ PŘÍLIŠ MIMO

MILAN BLAHYNKA

Česká umělecká moderna devadesátých let devatenáctého století, která se postupně transformovala až do dvacátých let století dvacátého, kdy se stala uměleckou avantgardou Wolker-Teige-Nezvalova pokolení, z něhož básník Jaroslav Seifert jako dosud jediný český autor dosáhl na Nobelovu cenu za literaturu, nebyla jednou naší uměleckou modernou. Vedle ní se na kulturním životě národa trvale významně podílela – polemicky i souhlasně – moderna katolická.

Až doposud dtrvá většina z nás, kdo jsme se snažili porozumět české kultuře od přelomu 19. a 20. století, nevěděla o moderně až příliš mimo, skryté, byt soudobé a mimořádně tvořivé. Tou byla

PRAŽSKÁ ANTROPOSOFICKÁ MODERNA, jak zní název luxusní knihy o ní z nakladatelství Arbor vitae (Praha 2025, 556 s.), která se prodává za 1999 až i více než 2500 Kč, a byla by ještě dražší, nebýt pěti významných sponzorů.

Není divu. Publikace je celá dvojjazyčná, česká a německá (německý text redigovala Sabina Voda Eschgfäller), přehledně ilustrovaná, tištěná různobarevnou sазbou na různobarevném papíře, v pevné vazbě se zlatou ořizkou – zkrátka skvostný kus sázející na motivě sběratelů. Jejmu vnějšímu vybavení naštěstí odpovídá textové a ilustrační bohatství, velkou část představují přímo objemy, vynášející poprvé do tisku rukopisy, kresby a obrazy z archivů, muzeí, galerií, vědeckých knihoven a soukromých sbírek.

Je až neuvěřitelné, co autor knihy David Voda spolu s několika odborníky dokázal najít, zařadit a prezentovat. Doslova objevil, že významným antroposofickým centrem se stala Praha a publikuje významná díla, která čeští a němečtí pražští antroposofové vytvořili. Jen jejich seznam by vydal na mnoho řádků, zde mohu jmenovat (uvádím jen české názvy) aspoň dva: *Deník ve verších Cizí pasažér* z roku 1928 od *Viktora Ullmanna*, který zahrnul v Osvětě (co prvním vydání textu jeho opery *Pád Antikrista* jsem psal v LUKu 34/2014); český překlad pořídila Vlasta Reittererová, ve Vodově knize zabírá 15 stran papíru okrové barvy).

Cizí pasažér už vyšel knižně roku 2014 v malé řadě edice *Rub. Zato* libreta k opeře *Příběh království Tvé*, které si napsal Alois Hába sám, vychází ve svazku *Pražská antroposofická moderna* poprvé, a to v německém překladu Anny Ohlídal. Český text zabírá v knize 11 stránek papíru zelené barvy.

(Pro čtenáře, kteří se s antroposofií ještě nesetkali: Její zakladatel filozof Rudolf Steiner ji označoval jako vědecký výzkum duchovního světa, usilující proniknout do světa nadmyslového. Na tomto výzkumu se podstatně podílelo také slovesné a výtvarné umění, opírající se o křesťanství. Antroposofická společnost má sídlo v Dornachu ve Švýcarsku. Antroposofie se stala základem waldorfské pedagogiky a uplatňuje se i v medicíně, zemědělství a etickém bankovníctví.)

Operu *Příběh království Tvé* s podtitulem *Nezaměstnaní* vytvořil Alois Hába v letech 1937-1942; jevističtího provedení se dočkala už roku 2018 v ostravském Divadle Jiřího Myrona. Text libreta přepsala z autografu opery Vlasta Reittererová. Opera je patrně vůbec nejvýznamnějším slovesným a hudebním dílem pražské antroposofické moderny či přímo levicové avantgardy a také kulminací její náboženské nejen obraznosti, díky Petru Kukalovi vystopované v díle Nezvalově.

Alois Hába, antroposof a tvůrce mikrotónální hudby, je svou „světově unikátní šestihlasovou operou“ (tak o ní píše David Voda) také osobností, již se antroposofická moderna nejvíce sblížila jak s devětsílskou avantgardou, tak s čapkovskou modernou. S ní uměním utopie a ještě více s Chaplinovou Moderní dobou tématem robotů, s devětsílský silným sociálním cítěním, myšlením a obrazností. V Hábově opeře si dělník uvědomuje: „Co jsme my? Roboti jsme! Zajatci jsme strojů. Upoutání na rukou i na nohou.“ Ví také: „Dřina zavřít tě do tmy, jako horníka.“ Uvědomuje si také, že kapitalistická racio-

nalizace vede k vyhazovům, její „cil je špatný“: „Zaměstnaný ani nezaměstnaný z ní nemá nic, jen kořistnici.“

Proto: „Boj kořistníkům na život a na smrt.“ Práce bývala kdysi i radost: člověku „při práci nohy tančily a ruce hrály: při práci mohl si zpívat.“ Opera také pranýřuje praktiky ředitelů, jak s bouřícími se dělníky zatočit: „Závodní policie v pohotovosti.“ „Dosud platí řady naše. Moc je při nás.“ V opeře je i odmítnutí balamucení lidí: „Prý má člověk osud ve svých rukou“ a oponuje: „Osud! V hlavě, nebo v rukou?“ Východisko je podle opery v Kristu. A ten v ní praví: „Ještě nenadešel čas. Zvítězím, až jeden každý člověk u sebe sám zvítězí. Až pochopí, co vpravdě lidské jest – a co nelidské.“ Smíšený sbor už anticipuje takové pokolení, to je závěr: „Kristus v nás a na zemi jeho království!“

Pozoruhodné je, jak se opera opírá o poznání světové kultury: zmíněný smíšený sbor cituje kouzelníka Dumase otce: „Jeden za všechny a všichni za jednoho!“ A zvlášť často se opera opírá o českou slovesnou modernu, o její jasnozřivé předpovědi vývoje automobilismu v románě Jaromíra Johna Výbušný zlotvor. Hábovi dělníci už vědí: „Prý jsou auta pomník naší práce./Lidé se jim obdivují... / ...jako modlám.“ Jiný dělnický dialog koresponduje se slavnou písní V+W+J, kde se zpívá, že se páli lacině žito v peci, „aby zdrazil chleba“.

V opeře si dělníci povídají, jak do moře se sypou jídla, „aby zisky neklesly.../...aby práce nestála./Ale přece stojí.“ Na několika místech se naléhavě připomíná Nezval: „Lišky mají doupata... ..hlemýždi svůj domeček, pes boudu... / a syn člověka nemá, kde by hlavu sklonil...“ Jak začíná Nezvalova Abeceda? „A nazváno buď prostou chatrčí / Ó palmy přeneste svůj rovník nad Vltavu / šnek má svůj prostý dům z něž růžky vystrčí / a člověk neví kam by složil hlavu.“

Vodově *Pražské antroposofické moderně* se daří nejen odkrýt její tvůrčí bohatství, ale i ukázat přesahy mezi ní a českou modernou a avantgardou nejméně dvou pokolení. Vnucuje se přitom otázka, proč tato mimořádně tvořivá moderna trvala tak dlouho mimo pozornost kulturní veřejnosti. Jistě to bylo dáno její volbou práce co nejméně okázalé a vrcholící později než moderna johno-čapkovská i devětsílská avantgarda. Tu a tam i v nich zůstávalo leccos dlouho mimo větší pozornost, předpověď důsledky kultu auta, o němž věděla evropská psychoanalýza v díle nebohé Sabiny Spielreinové, z dlouhého uvěznění pouze v časopise se u nás dostala až knižní publikací Johnova Výbušného zlotvora koncem 50. let 20. století. Zdá se, že „mimo“ širší pozornost může zůstat i po účtyhodné mimořádné knize, příliš drahé pro kapsu většiny čtenářů.

ZIMNÍ AKCE
PŘEDPLATNÉ
NAŠÍ PRAVDY
Roční předplatné
výhodně
+ 4 vydání zdarma
Více na str. 22

Ročník 5/Číslo 10

5. - 11. března 2026

Cena 33 Kč

NAŠE PRAVDA

LEVICOVÝ TÝDENÍK

Předplatné s TV magazínem 30 Kč

Bohumil SMUTNÝ

Nemocnice jako továrna na zisk

Ze zdraví není byznys, může někomu znít jako slogan, ale ve skutečnosti pojmenovává zásadní spor o podobu českého zdravotnictví. Spor o to, zda má být zdravotní péče chápána jako veřejná služba založená na solidaritě, nebo jako prostor pro podnikání, kde rozhoduje ekonomická efektivita a zisk.

V posledních letech sledujeme opět silící tlak na proměnu zdravotnictví směrem k obchodnímu modelu. Nemocnice se převádějí na akciové společnosti, managementy přebírají jazyk korporací a stále častěji se mluví o výkonnosti, nákladových centrech a optimalizaci péče. Tato proměna slovníku není náhodná. Jazyk totiž ovlivňuje realitu.

Nemocnice není firma

Pokud začneme o nemocnici mluvit jako o firmě, začneme ji tak i řídit. Jedním z aktuálních příkladů je situace v Jihomoravském kraji, kde většina zastupitelů pravice krajské koalice schválila transformaci krajských nemocnic na akciové společnosti. Tento krok je obhajován efektivitou a centralizací řízení. Proti této transformaci hlasovali zdravotníci, odborníci a veřejnost. Může se to zdát jako regionální epizoda, ve skutečnosti je však součástí širšího trendu. Podobné úvahy se objevují i v dalších krajích, zatímco v mnohých již byly realizovány a vždy jsou rámovány jako modernizační krok bez zásadních dopadů. Jenže rozdíl mezi příspěvkovou organizací a akciovou společností není jen technický. Otevírá prostor pro větší tlak na snižování nákladů, tedy i na mzdy a pracovní podmínky zdravotníků. V příspěvkových organizacích se platy navyšují na základě vládních nařízení automaticky a nárokově.

Podle zástupců odborů může rozdíl mezi platem v příspěvkové organizaci a mzdou v akciové společnosti činit až 8000 Kč měsíčně na stejné pozici. V akciových společnostech musí zaměstnanci o navýšení vyjednávat, často se zpožděním, někdy pouze formou mimořádných odměn, které se nepočítávají do základu. Ohrožen je také systém benefitů, například fond kulturních a sociálních potřeb FKSP, který je v příspěvkových organizacích zákonnou jistotou. V akciových společnostech se benefity odvíjejí od zisku a dobré vůle vedení. Již dnes je personální situace v mnoha nemocnicích vyjitá. Odkládají primární, vrchní zdravotní sestry a personál žije v neustálé nejistotě, co s nimi bude dál. Nedostatek personálu společně s podfinancováním a zanedbanými investicemi do

potřebné infrastruktury bývá pak hlavním důvodem, proč je nutné přistoupit k uzavření celých nemocničních oddělení. Dostupnost zdravotní péče se pak pro obyvatele snižuje.

V některých venkovských oblastech je nejbližší dětské oddělení vzdálené i 50 kilometrů. Pro rodiny bez vlastního automobilu to představuje zásadní překážku v přístupu ke zdravotní péči. O to obtížnější je taková situace pro rodiče samoživitele – například matku s nemocným dítětem, která je odkázána na veřejnou dopravu. Ta může být časově náročná, fyzicky vyčerpávající a v akutních situacích prakticky nerealizovatelná.

Peníze nemají být »až na prvním místě«

Změna právní formy dlouhodobě podfinancování nemocnic nevyřeší. Pokud úhrady od zdravotních pojišťoven nepokrývají skutečné náklady péče, změna právní formy problém neodstraní. Ekonomický tlak se pouze přenesou dovnitř systému. Začne se více sledovat rentabilita jednotlivých provozů, oddělení či regionů. Zdravotnictví se tak postupně přizpůsobuje logice trhu, nikoli potřebám obyvatele. Do tohoto prostředí vstupují silné ekonomické skupiny. Soukromé zdravotnické řetězce, jako je například skupina AGEL, dlouhodobě rozšiřují svůj vliv. Zdravotnictví je pro velké hráče stabilním a předvídatelným segmentem, kam proudí veřejné peníze. Nelze se tvářit, že zde neexistují silné obchodní zájmy. Stejně tak je třeba otevřeně mluvit o propojení politiky a byznysu, které české prostředí dlouhodobě provází. V minulosti jsme byli svědky toho, jak významnou roli v ekonomice i veřejné debatě sehrával Andrej Babiš a jak se otázky veřejných financí a podnikatelských zájmů často prolínaly. Zdravotnictví přitom představuje obrovský objem prostředků. Rozhodnutí o směřování těchto peněz mají zásadní dopad na kvalitu a dostupnost péče. Pokud se systém začne orientovat primárně podle ekonomických ukazatelů, posílaje to pozici těch, kteří mají kapitál, know-how a politický vliv.

Odnosou to zdravotníci

Slabne naopak hlas zdravotníků a pacientů. Nedávne odvolání

ředitele Všeobecné zdravotní pojišťovny jen podtrhuje, jak citlivé a politicky významné je řízení zdravotního systému. Zdravotní pojišťovny rozhodují o toku desítek miliard korun ročně. Stabilita jejich vedení a transparentnost rozhodování jsou klíčové pro důvěru veřejnosti. Jakmile se tyto instituce stanou předmětem mocenských sporů, vyvolává to oprávněné otázky, komu má systém skutečně sloužit. Je samozřejmě správné požadovat efektivitu, kontrolu nákladů a odpovědné hospodaření. Veřejné prostředky nejsou bezděné. Efektivita však nesmí být záminkou pro postupnou komercializaci veřejné služby. Nemocnice není továrna a pacient není zákazník v běžném tržním smyslu. Vztah mezi zdravotníkem a pacientem je založen na důvěře, odbornosti a odpovědnosti, nikoli na obchodní smlouvě. Pokud připustíme, že hlavním měřítkem úspěchu zdravotnického zařízení je vyrovnaný nebo ziskový rozpočet, začneme nevyhnutelně hodnotit péči prizmatem nákladů. Některé obory jsou z principu finančně náročné a nikdy nebudou výdělečné, přesto jsou pro společnost nezbytné. Stejně tak péče v menších městech a regionech nemůže být posuzována pouze podle ekonomických ukazatelů. Dostupnost péče je otázkou sociální soudržnosti a rovnosti šancí. Situace v Jihomoravském kraji je tak jen jedním střípkem v mozaice širších změn. Ukazuje, jak snadno může být zásadní proměna systému prezentována jako technické opatření. Ve skutečnosti jde o hodnotovou volbu. Bud budeme zdravotnictví bránit jako veřejnou službu, nebo přijmeme jeho postupnou přeměnu v prostor pro podnikání.

Zdraví není zboží

Zdraví není zboží a zdravotnictví není běžný trh. Je to jeden ze základních pilířů sociálního státu a konkrétní projev solidarity mezi lidmi. Pokud tuto podstatu oslabíme, dopady nepocítí jen zaměstnanci nemocnic, ale celá společnost. Otázka nestojí tak, zda chceme moderní a efektivní zdravotnictví. To chceme všichni. Otázka zní, zda má být efektivita prostředkem k posílení veřejné služby, nebo nástrojem k jejímu postupnému přetvoření podle zájmů silných ekonomických hráčů. Odpověď na tuto otázku rozhodne o podobě českého zdravotnictví v příštích letech. To, co zdravotnictví potřebuje nyní nejvíce, je stabilita a jistota. Ne sliby. Stabilita a jistota jsou podmínkou pro poskytování kvalitní péče a pak budou spokojeni jak zdravotníci, tak i pacienti.

www.nasepravda.cz

Líbí se Vám náš týdeník?

Jeho vydávání můžete podpořit **libovolným finančním příspěvkem na transparentní účet** **6351292399/0800**

QR kód obsahuje údaje k platbě, výši částky si určete sami.

QR Platba

MODERNA AŽ PŘÍLIŠ MIMO

MILAN BLAHYNKA

Česká umělecká moderna devadesátých let devatenáctého století, která se postupně transformovala až do dvacátých let století dvacátého, kdy se stala uměleckou avantgardou Wolker-Teige-Nezvalova pokolení, z něhož básník Jaroslav Seifert jako dosud jediný český autor dosáhl na Nobelovu cenu za literaturu, nebyla jedinou naší uměleckou modernou. Vedle ní se na kulturním životě národa trvale významně podílela – polemicky i souhlasně – moderna katolická.

Až doposud drtivá většina z nás, kdo jsme se snažili porozumět české kultuře od přelomu 19. a 20. století, nevěděla o moderně až příliš mimo, skryté, byt soudobé a mimořádně voňavé. Tou byla

PRAŽSKÁ ANTROPOSOFICKÁ MODERNA, jak zní název luxusní knihy o ní z nakladatelství Arbor vitae (Praha 2025, 556 s.), která se prodává za 1999 až i více než 2500 Kč, a byla by ještě dražší, nebýt pěti významných sponzorů.

Není divu. Publikace je celá dvojjazyčná, česká a německá německý text redigovala Sabine Voda Eschgfäller), přebíhající ilustrovaná, tištěná různobarevnou sazbu na různobarevném papíře, v pevné vazbě se zlatou ofizkou – zkrátka skvostný kus sázející na movité sběratel. Jejím vnějším vybavením našetř odpovídá textové a ilustrační bohatství, velkou část představují přímo objevy, vynášející poprvé do tisku rukopisy, kresby a obrazy z archivů, muzeí, galerií, vědeckých knihoven a soukromých sbírek.

Je až neuvěřitelné, co autor knihy David Voda spolu s několika odborníky dokázal najít, zařadit a prezentovat. Doslova objevil, že významným antroposofickým centrem se stala Praha a publikuje významná díla, která česká i německá pražská antroposofie vytvořila. Jen jejich seznam by vydal na mnoho řádků, zde mohu jmenovat (uvádím jen české názvy) aspoň dva: *Deník ve věších Gizi pasážer* z roku 1938 od Viktora Ullmanna, který zahynul v Osvětimi (o prvním vydání textu jeho opery *Pád Antikrista* jsem psal v LUKU 34/2014); český překlad pořídila Vlasta Reittererová, ve Vodově knize zabírá 15 stran papíru okrové barvy).

Gizi pasážer už vyšel knižně roku 2014 v malé řadě edic Rub. Zato libreto k operě *Přijd království Tvé*, které si napsal Alois Hába sám, vychází ve svazku *Pražská antroposofická moderna* poprvé, a to v německém překladu Anny Ohlídal. Český text zabírá v knize 11 stránek papíru zelené barvy.

(Pro čtenáře, kteří se s antroposofií ještě nesetkali: Její zakladatel filozof Rudolf Steiner ji označoval jako vědecký výzkum duchovního světa, usilující proniknout do světa nadmyslového. Na tomto výzkumu se podstatně podílelo také slovesné a výtvarné umění, opírající se o křesťanství. Antroposofická společnost má sídlo v Dornachu ve Švýcarsku. Antroposofie se stala základem waldorfské pedagogiky a uplatňuje se i v medicíně, zemědělství a etickém bankovníctví.)

Operu *Přijd království Tvé* s podtitulem *Nezaměstnan* vytvořil Alois Hába v letech 1937–1942; jevištního provedení se dočkala až roku 2018 v ostravském Divadle Jiřího Myrona. Text libreta přepsala z autografu opery Vlasta Reittererová. Opera je patrně vůbec nejvýznamnějším slovesným a hudebním dílem pražské antroposofické moderny či přímo levicové avantgardy a také kulminací její náboženské nejen obraznosti, díky Petru Kukulovi vystopované v díle Nezvalově.

Alois Hába, antroposof a tvůrce mikrotonální hudby, je svou světově unikátní šestitónovou operou (tak o ní píše David Voda) také osobností, již se antroposofická moderna nejlépe sbližila jak s devětsílskou avantgardou, tak s Čapkovskou modernou. S ní uměním utopie a ještě více s Čapkovskou Moderní dobou tématem robotů, s devětsílským silným sociálním cítěním, myšlením a obrazností. V Hábově operě si dělník uvědomuje: „Co jsme my? Roboti jsme! Zajítci jsme stroji. Upoutání na rukou i na nohou.“ Ví také: „Dřina zavrtá tě do my, jako horníka.“ Uvědomuje si také, že kapitalistická racio-

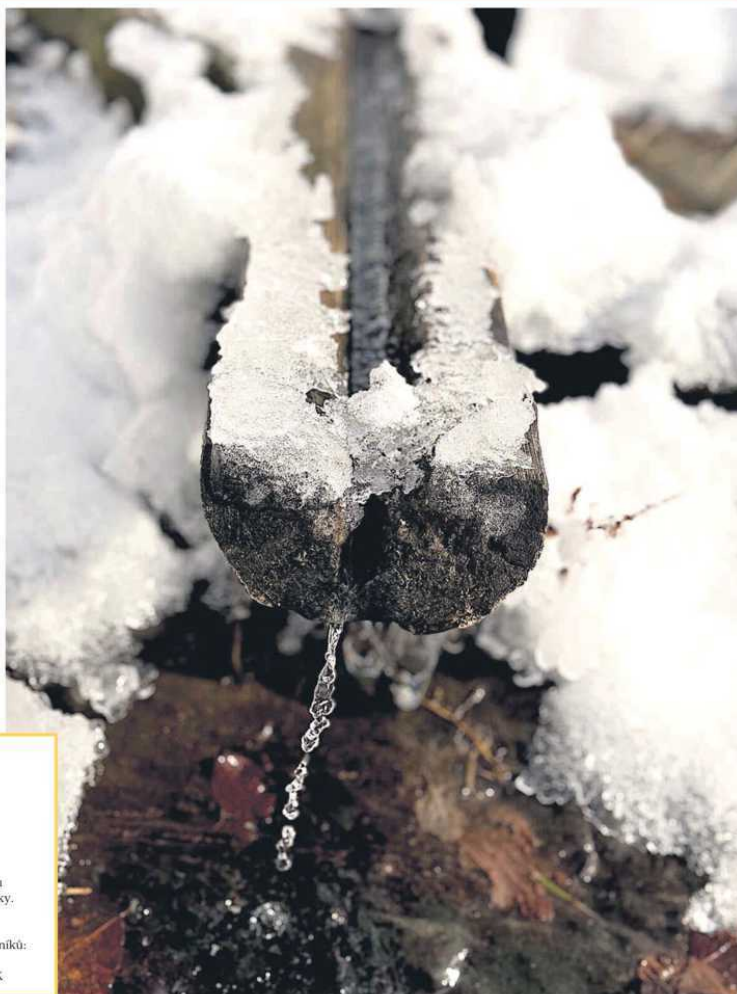
nalizace vede k vyhazovům, její „cil je špatný“. „Zaměstnaný ani nezaměstnaný z ní nemá nic, jen kořistníci.“

Proto: „Boj kořistníků na život a na smrt.“ Práce bývala kdysi i radost: člověku „při práci nohy tančily a ruce hrály; při práci mohl si zpívat.“ Opera také pranýřuje praktiky fideletů, jak s bouřícími se dělníky zatočit: „Závodní policie v pohotovosti.“ „Dosud platí řady naše. Moc je při nás.“ V opeře je i odmítnutí balamucení lidí: „Přý má člověk osud ve svých rukou“ a oponuje: „Osud! V hlavě, nebo v rukou? Východisko je podle opery v Kristu. A ten v ní praví: „Ještě nenadešel čas. Zvítězím, až jeden každý člověk u sebe sám zvítězí. Až pochopí, co vpravdě lidské jest – a co nelidské.“ Smíšený sbor už anticipuje takové pokolení, to je závěr: „Kristus v nás a na zemi jeho království!“

Pozoruhodné je, jak se opera opírá o poznání světové kultury: zmíněný smíšený sbor cituje kouzelníka Dumase otce: „Jeden za všechny a všichni za jednoho!“ A zvlášť často se opera opírá o českou slovesnou modernu, o její jasnozřivé předpovědi vývoje automobilismu v románu Jaromíra Johana Výbušný zlotvor. Hábovi dělníci už vědí: „Přý jsou auta pomník naší práce./Lidé se jim obdivují... / ...jako modlám.“ Jiný dělnický dialog koresponduje se slavnou písní V+W+J, kde se zpívá, že se pálí laciné žito v peci, aby zdražil chleba.“

V opeře si dělníci povídají, jak do moře se sypou jídla, „aby zisky neklesly.../...aby práce nestála./Ale práce stojí.“ Na několika místech se naléhavě připomíná Nezval: „Lišky mají doupat... / ...hlémýždi svůj domeček, pes budou... / a syn člověka nemá, kde by hlavu sklonil...“ Jak začíná Nezvalova *Abeceda*? „A nazýváno buď prostou chatrčí / Ó palmy přeneste svůj rovník nad Vltavu / šnek má svůj prostý dům z nějž růžky vystrčí / a člověk neví kam by složil hlavu.“

Vodově *Pražské antroposofické moderně* se daří nejen odkrýt její tvůrčí bohatství, ale i ukázat přesahy mezi ní a českou modernou a avantgardou nejméně dvou pokolení. Vnučuje se přitom otázka, proč tato mimořádně tvořivá moderna trvala tak dlouho mimo pozornost kulturní veřejnosti. Jistě to bylo dáno její volbou práce co nejméně okázalé a vrcholící později než moderna johno-čapkovská i devětsílská avantgarda. Tu a tam i v nich zůstávalo leccos dlouho mimo větší pozornost, předpověď důsledky kultu auta, o němž věděla evropská psychoanalýza v díle nebohé Sabiny Spielreinové, z dlouhého uvěznění pouze v časopise se u nás dostala až knižní publikací Johnova Výbušného zlotvora koncem 50. let 20. století. Zdá se, že „mimo“ širší pozornost může zůstat i po účtyhodné mimořádné knize, příliš drahé pro kapsu většiny čtenářů.

JARMILA GAJDOVÁ

Kde pramení řeky

Pojď, půjdeme tam,
kde pramení řeky,
budeme si hrát
s lesní ozvěnou.

Necháme ji splynout
s hlasy lesa,
až zakotví
navždy ve skalách.

A pak se jednou
vrátíme pro ni
a přehrajeme si ji
na starém gramofonu
tam, kde pramení řeky.

Web začínajících básníků:
mantalent.cz
foto: Andrej HAVLÍK